

Xorijda va O'zbekistonda ijtimoiy pedagogikaning rivojlanish tarixi

Shaxnoza Zoxirova
Nazokat Ahadjonova
Ilmiy rahbar: S.Xaydarov
TMC institute

Annotatsiya: Ushbu maqolada Xorijda va O'zbekistonda ijtimoiy pedagogikaning rivojlanish tarixi bo'yicha ijtimoiy pedagogik faoliyat haqida fikrlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: ibtidoiy davr, ijtimoiy-pedagogik amaliyotning vujudga kelishi, ijtimoiy tarbiya, ijtimoiy muhofaza, ijtimoiy yordam, pedagogik bilim, ijtimoiy pedagogika rivojining davrlari, yangi ijtimoiy pedagogik g'oyalar, O'zbekistonda ijtimoiy pedagogika mustaqil fan

History of development of social pedagogy abroad and in Uzbekistan

Shakhnoza Zakhirova
Nazokat Ahadjonova
Scientific supervisor: S.Khaidarov
TMC institute

Abstract: In this article, there are opinions about social pedagogical activity in the history of development of social pedagogy abroad and in Uzbekistan.

Keywords: primitive period, emergence of social-pedagogical practice, social education, social protection, social assistance, pedagogical knowledge, periods of development of social pedagogy, new social pedagogical ideas, social pedagogy is an independent science in Uzbekistan

Ibtidoiy davr ijtimoiy pedagogikaning vujudga kelishida qadimgi dunyoning ilk sivilizatsiyalarining paydo bo'lishi uchun ijtimoiy-pedagogik fikrlarning shakllanishiga kuchli ta'sir etgan. Mil. avvalgi 1 ming yillikning o'rtasi va ikkinchi yarmida ijtimoiy pedagogik g'oyalarni yaratgan allomalarning nomlari ma'lum bo'lgan va ijtimoiy pedagogik tafakkurning rivojlanishi uchun antik davr faylasuflari ham katta hissa qo'shgan.

Ibtidoiy davr, ijtimoiy-pedagogik amaliyotning vujudga kelishi, ijtimoiy tarbiya, ijtimoiy muhofaza, ijtimoiy yordam, pedagogik bilim, ijtimoiy pedagogika rivojining davrlari, yangi ijtimoiy pedagogik g'oyalar, O'zbekistonda ijtimoiy pedagogika mustaqil fan.

Ijtimoiy pedagogika rivojining ikkinchi davri XVII-XIX asrlarda ijtimoiypedagogika ilg'or g'oyalar va ilmiy asoslantirishlar bilan boyitilgan bu davrni o'z ichiga oladi. XVIII-XIX asrlarda olimlari faylasuf, sotsiolog, pedagog va psixologlarni davlat va jamoat institutlari bilan hamkorlikda ijtimoiy pedagogik muammolarni hal qilish g'oyalarining paydo bo'lishi davri hisoblangan.

Shu davrda ijtimoiy pedagogikadagi asosiy yo'nalishlarning, g'oyalarning rivojlanishiga fransuz faylasufi, ma'rifatparvar, yozuvchi, J.Russo, rus pedagogi va qomusiy olimi M.Lomonosov, frantsuz faylasufi va ma'rifatparvari K.Gelvetsiy, Shvetsariyalik buyuk pedagog I.Pestalotstsi, ingliz pedagogi va faylasuflari R.Ouen va G.Spenser oilaning shaxs tariqasida shakllanishidagi o'rni haqida ijtimoiy-pedagogik g'oyalar bilan singdirilgan asarlarni yaratgan.

Ijtimoiy pedagogika tarbiyasi uning ijtimoiy tomoni bilan bir umumiylikni tashkil qiladi. Ijtimoiy pedagogika ma'lum ijtimoiy sharoit bo'lib, turli vaziyatlarda pedagogik yordam sifatida ishtirok etadi. Ijtimoiy pedagogikaning birinchi yo'nalish vakillari: K.Mager, P.Natorn, E.Borneshann, F.Shliper, D.Legeler va boshqalar bo'lgan.

Pedagogika sotsiologiya fanining birinchi kurtaklari Yevropa va Osiyoda yozilgan. Bu fan asosan 820-829 yillardan boshlab rivojlangan, albatta fan bo'lib emas. Hozirgi kunda pedagogika va sotsiologiya fan sifatida kiritilgan. Pedagogik sotsiologiya va sotsiologiya fanining tarmog'i sifatida har bir fan aniq bir haqiqatdan "o'sib chiqadi" va uning aksini ifodalaydi. Ilmiy bilimlar amaliy faoliyatidan uzilgan holatda rivojlana olmaydi. Amaliyot fanning aynan istalgan manbaya hisoblanadi. Boshqa tomondan qaraganda, barcha amaliy faoliyat ham agar ilm fan yutuqlariga asoslangan bo'lsa, yanada samarali bo'ladi. Sharqda ijtimoiy pedogogik g'oyalar odatda muqaddas kitoblar shaklida butun xalq mulkiga aylanib ulgurgan (Xitoyda-Shukit, Hindistonda-Vedalar, Misrda-Tot xudosi kitoblari, O'rta Osiyoda, Avesto va boshqalar). Faqatgina mil. avvalgi birinchi 1000 yillikning o'rtalari va ikkinchi yarmida ijtimoiy pedogogik g'oyalarni yaratuvchilarining nomlari ma'lum bo'lishni boshlagan.

1991-yil O'zbekiston mustaqillikga erishgandan keyin pedagogikaning ko'pgina sohalari, shu qatorda ijtimoiy pedagogikani ham rivojlantirish vazifasi oldinga qo'yildi. 1997-yil "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi", "Talim to'grisida qonun" qabul qilinishi bilan ma'naviy-axloqiy tarbiyaning samarali yillarini topish, manaviy madaniyatni rivojlantirish, shaxsni fuqoro sifatida, erkin fikrlovchi shaxsni shakllantirishning eng samarali yollarini yaratish topish maqsadida pedagogik fan

oldiga ta'lim tizimini demokratlashtirish va insonparvarlashtirishdek vazifalari oldinga qo'yildi.

O'zbekiston Respublikasida ijtimoiy pedagogikaning vujudga kelib rivojlanishida boshqa mamlakatlarning tajribalari muhim ahamiyatga ega. Bu sohadagi pivojlanish jarayonida vujudga kelgan muammolarni tahlil qilish, ilmiy bilimlar va chet eldagi amaliy faoliyatni o'rganishning o'rni beqiyosdir.

O'zbekistonga ijtimoiy pedagogika mustaqillika erishilgandan so'ng kirib kelgan lekin undan oldin u ijtimoiy tarbiya ijtimoiy faoliyat ijtimoiy himoya kabi qadimiy ildizlarga ega. Pedagogika fani tarixi qadimgi davrlarga taqaladi. Qadimgi zamonlardan beri dunyoda insoning o'rni va ro'li shaxsning axloqiy shakllanishida madaniyat va dinning ahamiyati kotta. Sharq uyg'onish davri ya'ni (9-11 asrlar) qomusiy olimlardan biri Abu Nasr al Farobiy bolani ayni go'daklik payitidanoq tarbiya qilish zarurati, shuningdek bolaning tarbiyasiga tabiat atrof muhitning ta'siri haqida juda muhim ijtimoiy pedagogik fikr va g'oyalarni aytib bizga qoldirib o'tganlar.

Ijtimoiy pedagogikaga qarashli fikrlarni bizning allomalarimiz, jadicilik harakati etakchilari, 20 asr boshlarida yashab o'tgan, ijod qilgan allomalar Maxmudxo'ja Bexbudiy, Munavvar qori Abdurashidov, Abdulla Avloniy, X.X.Niyoziy va boshqalarning asarlarida ham ko'plab ko'rish mumkin. Ijtimoiy pedagogikaning fan sifatida vujudga kelishi 20 asr 20- 30 yillari alohida orin titadi. Bu davrda A.Avloniy, M.Qori Abdurashidov, va boshqalar.

O'zbekiston Respublikasida ijtimoiy pedagogikaning rivojlanish tarixi o'ziga xos xususiyatga ega- fan, ilmiy bilimlar sohasida maxsus amaliy faoliyat hamda o'quv fani sifatida. Qadimgi antik davrlardanoq bolani himoya qilish maqsadida o'z ijtimoiy pedagogik tarbiyaga oid muammolarni oldinga surganlar.

X.X.Niyoziy, V.F.Lubensov, N.P.Arxaongeliskiy, va boshqa pedagoglarning faoliyati muhim ahamiyatga egadir. Ular ya'ni bu allomalar ijtimoiy pedagoglar bo'lib, ular tashkil etgan maktablar shuningdek, boshqa pedagoglar tajribalariga tayanganlar.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Sulaymon Amirqulovich Xaydarov. (2024). O'quvchilarni tarbiyashda ijtimoiy fanlarni o'qitishni didaktik imkoniyatlari. SCIENCE AND EDUCATION SCIENTIFIC JOURNAL. 5.1.B.271-275.

2. Khaydarov S.A. (2023). Using technologies in teaching social sciences.

3. Хайдаров, С. (2023). Педагогик faoliyatda o'qituvchi o'zida kompetentlik sifatlarini shakillantirishi. Цифровизация современного образования: проблема и решение,

4. Хайдаров, С. А. (2023). ТАРИХ ДАРСЛАРИДА САНЪАТ АСАРЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ УСУЛЛАРИ. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences

5. Egamberdieva N.M. Ijtimoiy pedagogika. Darslik.T.2009
6. Mavlonova R. Ijtimoiy pedagogika. O'quv qo'llanma. T. Istiqlol, 2009
7. Vohidova N.X., Mirzayeva F.O. Ijtimoiy pedagogika. Darslik. Sano-standard, 2022 y.